

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: CIRU ECONOMU

Licențiat în drept din Paris, Procuror-General la Înalta Curte de Casație

PRIM-REDACTOR: ION N. CESARESCU

REDACTOR-PROPRIETAR: I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an, în România 40 lei
 6 luni 20 „
 3 luni 10 „
 Străinătate: 50 lei pe an, 25 pe 6 luni

*Apare de două ori pe săptămână
 sub redacțiunea unui comitet*

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția & Administrația
 București, CALEA RAHOVEI—5
 Lângă Palatul Justiției
TELEFON № 16/98

S U M A R

Poate un stabiliment comercial să fie declarat în stare de faliment? de d-l P. Vasilescu;

JURISPRUDENȚA:

Curtea de Casație, s. III: *Minist. finanțelor cu T. Diaconescu*;
 Idem: *Corneliu Gârleșteanu și Louis Wietzel cu Consiliul superior al Agriculturii*;

Poate un stabiliment comercial să fie declarat în stare de faliment?

Se donează, sau a venit ca moștenire, minorului un stabiliment comercial; se revoacă autorizația dată minorului de a face comerț; chestie: autorizându-se, conform art. 13 din Codul comercial, reprezentantul minorului de a continua comerțul în interesul pupilului și întâmplându-se, ca la un moment dat, stabilimentul comercial să fie în încetare de plăți, se poate cere tribunalului de către creditorii declararea în stare de faliment? Și anume: Cine poate fi declarat în stare de faliment? Acei ce continuă comerțul în interesul minorului? Stabilimentul comercial? Sau minorul?

Să studiem fiecare chestie în parte:

În ce privește prima chestie, doctrina ¹⁾ și jurisprudența, întemeindu-se pe dispozițiile art. 7 și 13 din Codul comercial, sunt de acord în a susține că tutorul, continuând comerțul în interesul minorului, nu poate fi declarat în stare de faliment. Și motivul scos din cele două articole citate este, că tutorul nu face acte de comerț în

numele său, ci în interesul minorului; deci el nu este comerciant. Soluția doctrinei și jurisprudenței este foarte juridică.

Să venim la a doua chestie. Se poate declara minorul în stare de faliment? Jurisprudența română totdeauna s'a pronunțat în sens negativ ²⁾. Cel puțin noi nu cunoaștem nici un caz în care instanțele noastre judecătorești să fi susținut afirmativa.

În doctrină însă s'au format două curente: Unii autori susțin afirmativa ³⁾ argumentând că minorul răspunde, cu tot patrimoniul său pentru obligațiunile contractate de stabilimentul comercial, față de creditorii.

Apoi, mai susțin ei, legea tăcând în această privință, ea înțelege să asimileze mandatul dat tutorului conform art. 13 cu un mandat tacit dat de însuși minorul. Pentru toate aceste motive acești autori susțin că minorul se poate declara în stare de faliment.

Autorii cari susțin negativă ⁴⁾ se sprijinesc pe dispozițiile art. 10 din Codul comercial. Fără îndeplinirea exactă, zic ei, a formelor prevăzute de acest articol, minorul nu poate fi comerciant, deci nici falit. Și mai departe, invocând redacția art. 13 din Codul comercial, ei spun că acest articol nu vorbește de numele minorului, ci de interesul său; deci, în caz de faliment, nu poate fi vorba de persoana minorului.

În sfârșit, ei aduc în sprijinul acestei teorii și argumentul că în continuarea comerțului fiind vorba numai de interesul minorului ar fi contră echității să se declare responsabil minorul de o stare de lucruri la care el n'a luat parte, și unde adevărații vinovați sunt reprezentanții săi.

¹⁾ Vidari: «Corso di Diritto Commerciale» vol. I, éd 1900, No 256, p. 194—95; D. Alexandrescu: «Dreptul civil», t. II, p. 213; D. Maxim: Dr. 1898, No. 36, p. 314 și No. 38, p. 325; Trib. Iași, s. II, No. 287, 15 Septembrie 1897; Trib. Ilfov, 30 Octombrie 1897. Vezi și Eftimie Antonescu: «Codul de comerț adnotat» vol. I, p. 178, No. 15 și M. A. Dumitrescu: «Codul comercial», vol. I, p. 317, No. 553.

²⁾ Trib. Iași, s. II, No. 291, 22 Septembrie 1897.

³⁾ Vivante: «Tratt. di dir. comm.» I, p. 120; Ottolenghi «Il codice di comm.», vol. I, p. 270. Vezi Eftimie Antonescu, op. cit., vol. I, p. 182—83, No. 29; Maxim: Dr. 1898, No. 38.

⁴⁾ Vidari, op. cit., No. 256; C. N. Toneanu: *Curierul Judiciar*, No. 38, 1908.

De altfel, chiar partizanii teoriei afirmative recunosc că minorul fiind declarat falit nu va suferi nici o *deminutio capitis*, nici va fi pedepsit pentru bancrută. Declararea în stare de faliment privește numai patrimoniul, nu persoana minorului; ea este un mijloc de lichidare.

Aprobăm teoria negativă cu toate argumentele ei ca fiind echitabilă și cea mai juridică.

Codul comercial francez ne având un text de lege corespunzător art. 13 din Codul comercial român și art. 12 din Codul comercial italian, s'ar părea că această chestie nu s'a pus încă în discuție în dreptul francez; cu toate acestea, nevoile vieții aducând spețe analoage înaintea instanțelor judecătorești franceze, doctrina și jurisprudența franceză s'au pronunțat tot în sens negativ ⁵⁾.

Ne mai rămâne acum cea din urmă chestie, asupra căreia vom insista mai mult, fiindcă ea constituie problema ce ne-am propus a rezolvi în acest articol. Este vorba, după cum am spus în titlul articolului, dacă un stabiliment comercial poate fi declarat în stare de faliment?

Vom studia chestia mai întâiu în doctrină și apoi în jurisprudență.

În privința aceasta doctrina a luat două direcții: o direcție susține afirmativa, iar cealaltă negativă.

Partizanii primei direcții se sprijinesc pe principiul juridic că minorul, răspunzând cu patrimoniul său, în ce privește executarea obligațiilor contractate în interesul său, este legal ca în caz de încetare de plăți stabilimentul comercial să fie declarat în stare de faliment. Apoi mai adaugă: stabilimentul comercial intrunind laolaltă drepturi, obligațiuni, bunuri corporale, etc., formează o universalitate juridică căreia legea, dacă nu în chip expres dar cel puțin tacit, i-a conferit calitatea de persoană civilă. În consecință stabilimentul comercial se poate declara în stare de faliment ⁶⁾.

Acesta din urmă este argumentul mai cu greutate, asupra lui vom stărui dar mai mult.

Ca să ne dăm seamă de temeinicia acestei teorii, să vedem ce este o persoană morală? Și apoi, dacă stabilimentul comercial poate să aibă această calitate?

În chestia persoanelor civile trei sunt sistemele mai importante. Școala franceză ⁷⁾ a făcut sistemul că persoanele morale sunt niște ficțiuni create

de lege; dându-le mai toate atribuțiile omenești ele sunt capabile de a avea drepturi, de a se obliga, de a posedea, cu alte vorbe de a avea ca și persoanele un patrimoniu.

Antipodul școlii franceze este școala germană. Autorii germani ⁸⁾ susțin din contră că persoanele morale sau, după expresia lor, persoanele juridice, nu sunt ficțiuni ci realități. Și în explicarea sistemului lor ei raționează astfel: Când o grupare de indivizi se alcătuește, o inteligență, o voință comună, se formează în același timp. Acest suflet comun există independent de persoana fiecărui membru al grupării, el formează o individualitate deosebită, sau ceea ce se numește persoana juridică.

Persoana juridică—după școala germană—este o ființă reală, care se naște și se dezvoltă după legile naturale psihologice; deci ea n'are trebuință de a fi creată de lege. Tot ce legea poate să facă pentru persoana juridică este s'o recunoască. Cineva însă nu poate să recunoască decât lucruri existente.

Cu acest criteriu de judecată, autorii germani, ori unde văd o universalitate de bunuri, cred că văd o persoană juridică. Așa, de pildă, fiindcă un stabiliment comercial are un domiciliu, o valoare, se prezintă cu oarecare aparență de autonomie, i-au și atribuit calitatea de persoană juridică ⁹⁾.

Și temelia pe care doctorii germani își sprijinesc sistemul este interpretarea pe care Cujas a făcut-o lui Papinian. Aubry et Rau ¹⁰⁾, studiind însă cu atenție pe Papinian, critică sever această opinie, fiindcă în opera jurisconsultului roman nu se vorbește de un *universum jus*, de un *nomen juris*: obligațiuni, drepturi, etc., ci de un *universum corpus*: clientelă, mărfuri, cari trebuiesc păstrate sau reînnoite, adică o universalitate de fapt, ceva corporal. Fondul comercial nu poate dar să fie persoană juridică.

Dar o critică a întregului sistem german a făcut-o genialul Ihering ¹¹⁾. După părerea acestui mare jurisconsult, orice drept este un folos ce se leagă cu individualitatea omenească. Propriu zis drepturi și obligațiuni nu pot să aibă decât oamenii, fiindcă numai în raport cu omul lucrurile sunt judecate că au sau nu o valoare, că sunt sau nu utile vieții. Bunurile asupra cărora există un drept de proprietate colectivă nu sunt destinate persoanei

⁵⁾ Vezi sentința Trib. Ilfov, secția comercială, No. 142 în *Curierul Judiciar*, No. 38 din 19 8.

⁶⁾ Vidari op. cit., p. 294 - 95, No. 256; de aceeași părere Bolaffio, Castagnola. Germano cit. de M. A. Dumitrescu în op. cit., p. 317, No. 553.

⁷⁾ Planiol: *«Droit civile»*, t. I, ed. IV, No. 3014.

⁸⁾ Baseler, Gierke, citați de Planiol, op. cit. p. 973. Vezi asupra persoanelor morale și legislațiile noastre vechi: Codul Calimach Regulamentul Organic, chestie tratată de Degré în *Dreptul*, 1896 No. 24 și 26.

⁹⁾ Endeman: *«Deutsches Handelsrecht»* 1876, § 16, și 17 citat de Maxim în *Dreptul*, 1898, No. 38.

¹⁰⁾ Aubry et Rau: *«Cours de droit civil français»* II, ed. IV p. 526 - 27, nota 5.

¹¹⁾ Planiol, op. cit., No. 3 18, p. 976.

juridice, ci membrilor colectivității. Persoana juridică în ea însăși nu poate să fie nici creditoare, nici debitoare, nu poate să aibă bunuri. Persoana juridică nu este decât o formă sub care grupa de indivizi se pune în legătură cu lumea din afară. Așa dar, riguros vorbind, în afară de om nu există alte persoane.

Păreră lui Ihering este adoptată și de Planiol¹²⁾. Ilustrul profesor și jurisconsult francez, reluând în discuție problema persoanelor civile, precizează și mai bine lucrul. El spune: toată chestia persoanelor civile se reduce la un fel de proprietate colectivă. Aceste pretinse persoane juridice nu sunt decât masse de bunuri ce aparțin unei grupări de indivizi. Dacă juriștii au recurs la ficțiunea persoanelor morale este ca să simplifice chestiunea proprietății colective. Ar fi greu ca în fiecare act juridic să se ia consimțământul fie-cărui membru al grupării.

Ca să se dea o unitate de acțiune în conducerea masselor de bunuri colective, pentru ca o singură voință să lucreze în numele întregii colectivități, s'a făurit ceea ce numește persoană juridică.

Cu timpul realitatea a dispărut și în loc de o proprietate colectivă a început să se vadă o o proprietate individuală: proprietatea persoanei civile. Eroarea s'a accentuat și mai mult, atribuindu-se persoanei civile însușiri omenești: capacitate, drepturi, obligații, etc. Astfel că ficțiunea persoanei juridice, așa cum a fost înțeleasă până acum, produce confuzie, este inutilă¹³⁾.

Fiindcă se simite însă nevoie de o simplificare în raporturile dintre proprietatea colectivă și lumea din afară; pentruca această simplificare să se sprijinească pe o realitate, nu pe o ficțiune, Planiol propune să se înlocuiască ficțiunea persoanei civile printr'un reprezentant ca la minori¹⁴⁾.

Dacă persoana juridică—după aceste din urmă teorii raționale—nu se poate concepe independent de persoana omenească; dacă persoana juridică este o colectivitate de bunuri al cărui titular este omul, se poate declara în faliment un fond de comerț?

Evident că nu. Art. 7 din Codul de comerț declară comercianți numai persoanele și societățile comerciale, iar stabilimentul comercial nu este nici persoană juridică, nici societate comercială.

Pe de altă parte art. 695 din Codul comer. nu declară în stare de faliment decât pe comercianți.

Numai aci, dacă ne-am opri cu argumentarea și afirmațiunea noastră de mai sus, ar fi de ajuns

dovedită. Partizanii declarării în faliment a fondului de comerț susțin însă că stabilimentul comercial fiind o universalitate de bunuri, în chip tacit legea i-a recunoscut personalitatea.

Este de neînțeles cum doctrina germană, care cea dintâiu a emis această idee, a putut să creadă o asemenea teorie, fiindcă art. 4 și 5 din Codul comer. german nu recunoaște stabilimentelor comerciale calitatea de persoană juridică¹⁵⁾. Dar, admitând chiar această ipoteză, să vedem la ce rezultate ne conduce ea?

Am văzut că persoana juridică este nedespărțită de existența omenească. În declararea în stare de faliment comerciantul, pe lângă alte roluri de ordin secundar, slujește de subiect pasiv în ce privește responsabilitatea și celelalte pedepse edictate de legea falimentului. Faliment fără persoană nu poate să fie. Nu există articol din legea falimentului, care, dacă nu direct, dar cel puțin indirect, să nu se refere la om. De pildă, art. 867 din Codul comer. spune:

«Falimentul unei societăți în nume colectiv sau în comandită produce și falimentul soților ilimitat responsabili».

Chiar la societățile în comandită, pe acțiuni și anonime, unde se pare că societatea există independent de membrii ei, unde acționarii nu sunt solidari răspunzători, ci răspund numai în limita mizei lor, în caz de faliment directorii, administratorii¹⁶⁾, sufer, în anumite împrejurări prevăzute de lege, o *deminutio capitis*, pedeapsa bancrutei simple și frauduloase.

Când dar nu se poate faliment fără o persoană, care este persoana răspunzătoare în caz de faliment a stabilimentului comercial? Care este persoana falită?

Am văzut că tutorul nu suferă consecințele falimentului, fiindcă el nu face acte de comerț în numele său; tot astfel și minorul, de oarece el nu face personal acte de comerț, ci alții le fac în interesul său. Ne mai rămâne ipoteza în care decesul defunctului, dela care a rămas fondul de comerț, să fie declarat falit; dar și această ipoteză se înalță lătură dela sine, când încetarea de plăți se constată la mai mult de un an dela încetarea sa din viață.

Iată dar la ce rezultate nelogice și nejuridice ne conduce această teorie.

Aceasta este starea doctrinei; să studiem acum și jurisprudența. Instanțele noastre judecătorești până în Februarie, anul 1908, n'au avut prilejul să se pronunțe în această privință. Cel puțin noi nu cunoaștem nici o hotărâre judecătorească în acest sens. La 5 Februarie, anul 1908, Tribuna-

¹²⁾ Planiol, op. cit., No. 3 16, p. 974—75.

¹³⁾ Laurent: «Principes de Droit civile français» t. I, ed. V, No. 300, pag. 387—88.

¹⁴⁾ Planiol, op. cit., No. 3046, pag. 989.

¹⁵⁾ D. Maxim. Dreptul, 1898, No. 38.

¹⁶⁾ Vezi art. 884 din Codul com.

lul Ilfov, secția comercială, s'a pronunțat în această speță: ¹⁷⁾ de pe urma defunctului Dimitrie Petrescu rămâne în București un mare magazin de pânzărie, care constituia un vechiu fond de comerț, cu o clientelă mare, cu o reputație foarte întinsă. Tutoarea legală, d-na Maria Petrescu, este autorizată de tribunal să continue comerțul în interesul minorilor. La câțiva ani dela moartea lui Dimitrie Petrescu fondul de comerț încetează plățile. În urma cererii câtorva creditori firma comercială Dimitrie Petrescu, prin sentința No. 142, este declarată în stare de faliment. Curtea de apel, în ziua de 11 Decembrie anul 1908, reformează numita sentință a Trib. Ilfov ridicând starea de faliment. Regretăm foarte mult că n'am putut să cunoaștem până acum motivele deciziei Curții de apel.

Printre considerantele sentinței Trib. Ilfov menționăm, ca pe cele mai importante, următoarele, de oarece prin ele tribunalul rezolvă chestia de drept :

«Considerând, zice Trib. Ilfov, că minorul, pentru toate obligațiunile contractate în numele său în timpul comerțului făcut de reprezentantul său, răspunde cu întreaga lui avere; neapărat că în cazul când aceste obligațiuni nu ar putea fi satisfăcute stabilimentul său comercial ar putea fi declarat în stare de faliment, ca fiind o universalitate juridică susceptibilă de drepturi și de datorii».

«Că această soluție a fost adoptată și de o parte din doctrina italiană prin influența comentatorilor Codului comercial german, tocmai din cauza închității și dificultăților la cari ar da naștere o astfel de interpretare dată de art. 13 din Codul comercial».

Critica făcută mai sus autorilor cari admit declararea în stare de faliment a fondului de comerț, se adresează și acestor două considerente.

Două obiecții noi însă vom avea încă de făcut zisei sentințe. În adevăr, Trib. Ilfov în urma considerentelor suscitute și a altora care urmează termină :

«Pentru aceste motive declară în stare de faliment firma Dimitrie Petrescu cu sediul în calea Moșilor No. 1».

Chestie : Se poate declara în stare de faliment o firmă comercială ? Înainte de a da orice răspuns să vedem ce este un fond de comerț, și ce este o firmă ?

Un fond de comerț este o «totalitate de lucruri și de drepturi, ce se leagă cu exercițiul comerțului și în special : 1) Stelajul ¹⁸⁾, registrele, in-

stalația materială și firma ; 2) ustenzilele, mașinele și mărfurile aflate în magazine ; 3) creanțe active și pasive ; 4) diverse drepturi utile exploatații : dreptul de chirie, marcă de fabrică sau de comerț ; 5) creditul acestui fond, deverul, poziția locului, tradiția, încrederea ce comerciantul a știut să inspire clientelei».

Acum, ce este o firmă comercială ? Este «numele sub care un comerciant conduce așezămintele sale comerciale» ¹⁹⁾. Un fond de comerț nu este dar o firmă ? Cel dintâi este o totalitate de lucruri și drepturi, pe când firma nu este decât un element din această universalitate.

Partizanii declarării în stare de faliment a fondului de comerț invoacă barem motivul, că așezământul comercial este o universalitate de lucruri, firma comercială însă nu întrunește această condițiune. A declara deci o firmă comercială în stare de faliment este tot una cu a declara în stare de faliment, de pildă : registrele comerciale, sau marca de fabrică, etc.

Sentinței Tribunalului Ilfov mai avem de făcut o a doua obiecție : am văzut că «o firmă comercială este numele sub care un comerciant își conduce așezămintele sale comerciale». Declarându-se dar în stare de faliment firma comercială Dimitrie Petrescu, s'a declarat falit numele, memoria defunctului. Se prezintă însă speța noastră în condițiunile art. 707 din Codul comercial ? Nici de cum. Incetarea de plăți începe să se constate nu la un an, ci la câțiva ani dela încetarea din viață a lui Dimitrie Petrescu.

Dar art. 707 are o rațiune și anume : încetându-se plățile înăuntrul anului dela moartea unui comerciant, de multe ori sunt polițe rămase dela însuș comerciantul decedat. Întrunește barem această condiție speța noastră ? Vom vedea că nu.

Înainte de a răspunde la această întrebare, invocând redacția art. 707 din Codul comercial, și consecuent cu părerea noastră în materie de faliment, facem următoarea observație : dispozițiunile acestui articol sunt criticabile ; în adevăr, declarându-se în stare de faliment comerciantul când încetarea plăților se constată înăuntrul anului de la încetarea sa din viață, se declară în faliment numele său, imaginea pe care cunoșcuiții săi o au în suflet. Sau, falimentul nu este numai un mijloc de lichidare al patrimoniului, ci se are în vedere și persoana falitului. Când se declară, deci, în stare de faliment defunctul, unde este persoana sa ?

Oricum ar fi însă dispozițiunile art. 707, ele

¹⁷⁾ Curierul Judiciar, No. 38, 908.

¹⁸⁾ D. Maxim, Dreptul, No. 38, 98 ; Lyon Caen et Renault, «Traité de Droit Commercial», T. I, éd. IV-é No. 175, p. 191.

¹⁹⁾ Art. 4 și 5 din Legea firmelor din 18 Martie 1884 ; Vezi și D. Maxim, Dreptul, No. 38, 98.

constituiesc un text pozitiv de lege pe care trebuie să-l aplicăm.

Să venim la chestie. Incetarea de plăți întâmplându-se la câți-va ani dela moartea lui Dimitrie Petrescu, există vr'o rațiune ca numele său să fie declarat în faliment? Nu văd nici o rațiune. În comerț nu se semnează cambii cu termene lungi de ani de zile. Și aceasta din două motive: din pricina circulației bunurilor, care este de esența comerțului, și din pricina prescripției cambiale, care este foarte scurtă.

Curgând dar mai mult de cât cinci ani—după cum credem că este cazul în speța noastră—dela încetarea din viață a lui Dimitrie Petrescu, nu putea să mai fi rămas cambii semnate de însuși Dimitrie Petrescu și prezentate în faliment.

Sentința Tribunalului Ilfov mai are un considerant de echitate:

«Considerând—zice tribunalul—că chiar dacă această soluție n'ar fi la adăpost de critici în legislațiunea noastră actuală, totuș, până în momentul în care legiuitorul va pune capăt printr'un text formal acestor dificultăți, tribunalul pe de o parte pentru a evita exorbitanta nedreptate ce s'ar creea prin declararea în stare de faliment a minorilor; iar pe de alta, pentru a apăra interesele creditorilor, cari ar fi și mai periclitate prin continuarea comerțului în aceleași condițiuni, urmează a declara în stare de faliment firma Dimitrie Petrescu».

Din punct de vedere al echității și al comerțului în general, considerantul tribunalului este just. Interesul creditorilor stabilimentului comercial trebuie apărut de justiție. Fără această siguranță comerțul nu poate să prospereze. Creditorii au intrat în legături comerciale cu reprezentantul minorului; just este, dar, că în caz de încetare de plăți să nu fie privați de procedura sumară a falimentului, care este o favoare pentru creditorii comercianți.

Garantarea acestor interese este și spre folosul minorului însuși: Comercianții ne având nici o siguranță în realizarea creanțelor lor, când fondul de comerț încetează plățile, se vor feri pe viitor de a mai stabili asemenea raporturi.

Iată deci pe minori forțați—când le rămâne un fond de comerț—să nu poată a-l continua, cu toate că interesul lor este evident, fiindcă nimeni numai voește să contracteze cu reprezentantul lor.

Cu toate astea considerantul tribunalului rămâne o observație de domeniul echității, iar legea rămâne tot lege. Contra spiritului legii nu putem să hotărîm nimic.

Astfel că Tribunalul Ilfov când motivează: „totuș până în momentul în care legiuitorul va

pune capăt printr'un text formal acestor dificultăți, tribunalul... declară în stare de faliment firma Dimitrie Petrescu“, tribunalul zicem, că face un act de legiuitor, nu de judecător.

Nu instanțele judecătorești trebuie să creeze reguli cu caracter obligator pentru Puterea legiuitoare, ci invers. Jurisprudența, doctrina, n'au alt rol decât să observe neajunsurile legilor, să dea la iveală nevoile născute din viața de toate zilele, să creeze o atmosferă juridică din care trebuie să se inspire Puterea legiuitoare.

În starea de astăzi a legislațiunii noastre tot ce pot să facă creditorii este să ceară separarea patrimoniului defunctului de al minorului, să ceară sechestrul asigurător.

O situație analogă ne prezintă Legea sanitară: o farmacie poate fi condusă provizoriu până la un viitor concurs, printr'un administrator recomandat de Ministerul de interne. În caz de încetare de plăți nu pot fi declarați în faliment nici Statul, nici administratorul. Creditorii, ca să-și realizeze creanțele, nu pot decât fiecare personal să urmărească fondul de comerț al farmaciei și când nu își pot acoperi toate creanțele atunci pot urmări pe Stat.

Acum, în ce privește împlinirea acestor lacune la o viitoare revedere a Codului de comerț, legiuitorul, ca să rămână în armonie cu principiile juridice, în caz de încetare de plăți a fondului de comerț, continuat în interesul minorului, n'ar putea să legifereze a fi declarat în stare de faliment nici tutorul, nici minorul, nici fondul de comerț. Am văzut cât de nelogic și nejuridic este art. 707 alin. 2. Tot ce ar putea să facă legiuitorul ar fi să introducă în legislația noastră comercială lichidarea judiciară dela francezi²⁰⁾: fără nici o declarare în stare de faliment în termen de 15 zile dela încetarea de plăți tutorul să fie obligat să prezinte o cerere de lichidare Tribunalului de comerț însoțită de un bilanț al stării active și pasive a fondului de comerț, tribunalul admitând cererea va dispune convocarea creditorilor, prezentarea și verificarea creanțelor, urmând astfel întreaga procedură până la complecta lichidare a așezământului comercial.

Sentința Tribunalului Ilfov este însoțită de o opinie a d-lui Președinte M. Balș, părere deosebită de a majorității. Distinsul magistrat susține că, în principiu, o firmă comercială nu poate fi declarată în faliment, fiindcă ea nu constituie o persoană juridică; iar în speță, aceia cari trebuiau să fie declarați în stare de faliment sunt copiii minori ai lui Dimitrie Petrescu.

Ne unim cu prima idee a d-lui Președinte

²⁰⁾ Legea din 4 Martie 188. «Code de Commerce, éd. H. F. Rivière 1907».

Balș; iar în ce privește a doua n'o putem primi fiind contrară principiilor juridice, textelor pozitive de lege.

Să arătăm considerantele ce ne interesează din această opinie separată.

«Prin urmare — zice d-l Președinte Balș — „aceia cari au exercitat comerțul sunt minorii; în numele lor s'au contractat angajamentele și ar fi straniu ca tocmai în materie comercială să existe obligațiune fără sancțiuni efectivă. Ceva mai mult, în cazul de față s'a acordat un moratoriu și o prelungire de moratoriu și declararea care se pronunță nu este decât consecința operațiunilor săvârșite în cursul moratoriului;

Or, dacă a fost posibil a se acorda minorilor un moratoriu, de ce nu este posibil ca astăzi să fie declarați în stare de faliment?»

Două puncte din acest considerant trebuiesc puse în discuție: 1) D-l Președinte Balș susține, că angajamentele s'au contractat în numele minorilor și «ar fi straniu ca în materie comercială să existe obligațiune fără sancțiuni efectivă».

Răspundem: aceste angajamente contractate nu rămân fără sancțiune. Este sancțiunea dreptului comun care li se aplică: Creditorii pot urmări individual patrimoniul minorilor.

Și mai departe am văzut că distinsul magistrat susține, că li s'au acordat minorilor două moratorii; deci moratoriile făcând parte din procedura falimentului, de ce să nu fie declarați minorii în stare de faliment?

Obiectăm: mai întâi trebuie știut dacă tribunalul a făcut bine acordând moratoriu minorilor Dimitrie Petrescu? După părerea noastră n'a făcut bine, fiindcă moratoriul implică chestia, dacă minorii pot fi declarați în stare de faliment? Iar instanțele judecătorești totdeauna s'au pronunțat în privința aceasta în sens negativ. Deci, dacă Tribunalul Ilfov a luat o cale greșită acordând minorilor aceste moratorii, nu urma ca el să persiste în această greșală, declarând pe minori în stare de faliment.

Iar un alt considerent zice:

„Prima obiecție ar fi, de sigur, fundată dacă n'ar exista în Cod art. 13 care, după părerea mea, stabilește o excepție dela regula din art. 10, arătând că mandatarii legali ai unui minor pot continua comerțul în numele cui? În numele mandantului legal, care este minorul.

A se declara că un minor nu poate fi comerciant, în afară de cazul prevăzut de art. 10 din Codul comercial, ar fi a se declara inaplicabile dispozițiile art. 13, căci astfel ar exista comerț fără comerciant, ceea ce nu se poate concepe».

Asupra a două puncte ne atrage mai cu seamă atenția acest considerant:

D-l Președinte Balș se sprijinește, în susținerea declarării minorilor în stare de faliment, pe art. 13 din Codul comercial. Acest art. — afirmă d-sa — face excepție dela formalitățile art. 10 din Codul comercial, și mai departe lasă a se înțelege că art. 13 declară în chip tacit pe minor comerciant, fiindcă tutorul face acte de comerț în numele minorului.

Răspundem: art. 13 nu vorbește năcări de numele minorului ci de interesul său. Unde legiuitorul a voit să oblige personal pe minor a spus-o fără înconjur. De pildă art. 408 din Codul civil relativ la tătela²¹⁾.

Interpretând art. 13 în sensul că ar fi vorba de un mandat tacit dat de minor tutorului său, d-l Președinte Balș ajunge la concluzia, că nici n'ar putea să fie altfel, fiindcă art. 13 ar fi neaplicabil existând comerț fără comerciant „ceea ce nu să poate concepe”.

Cu toate astea legea a conceput în art. 8 din Codul comercial, acte de comerț independent de persoana aceiua care le face. Este vorba de Stat²²⁾ și anume de Regia Monopolurilor. Deci art. 13 poate să fie aplicabil și fără interpretarea că el ar conține ideea unui mandat tacit.

În sfârșit, d-l Președinte Balș invoacă motive de echitate, de interes general al comerțului. Acestor argumente le opunem obiecția adusă considerantelor de asemenea natură ale sentinței Tribunalului Ilfov.

Sentința Tribunalului Ilfov este însoțită de o adnotație a cunoscutului avocat și publicist d-l C. N. Toneanu, pentru care în tot ce scrie avem multă stimă. D-sa se unește cu părerea tribunalului, care a declarat în faliment firma Dimitrie Petrescu.

Este ciudat cum d-l Toneanu primește această teorie, fiindcă d-sa recunoaște — cităm propriile-i cuvinte — că „stabilimentul comercial nu este un subiect activ de drepturi, adică o persoană juridică, încât n'avem falimentul unei persoane juridice”.

Scopul pentru care d-l Toneanu îmbrățișează această teorie îl spune: «însă singura cale de a lichida succesiunea minorilor este a declara în faliment fondul de comerț».

Când vine însă la motive, deși d-l Toneanu califică sentința tribunalului de echitabilă, justă și legală, nu ne dă nici unul. Căci iată cum își motivează d-sa părerea: «de aceea găsim că soluția tribunalului este echitabilă, justă și legală, căci în lipsa unui text de lege faci aceea ce poți, declari în stare de faliment firma comercială, neputând declara pe minori nici pe reprezentantul lor».

²¹⁾ Planiol op. cit. No 300, p. 113.

²²⁾ M. A. Dumitrescu, op. cit., p. 271.

Dacă dar «nu există text de lege precis și dacă în lipsa lui ești forțat să faci ce poți», sentința Tribunalului mai poate să fie legală?

Și mai departe d-l Toneanu spune că «așa au decis în asemenea cazuri instanțele noastre judecătorești» citând două decizii ale Tribunalului Iași.

Să lămurim lucrurile: aceste două sentințe nu s'au pronunțat dacă un fond de comerț poate fi sau nu declarat în stare de faliment? Ci dacă un minor sau reprezentantul care continuă comerțul în interesul său poate fi declarat ²³⁾ falit? Deci sentințele citate nu se leagă cu chestia noastră.

În urma acestor desvoltări concluzia noastră este următoarea: Când se continuă comerțul în interesul unor minori, în caz de încetare de plăți, nu pot fi declarați în stare de faliment nici minorii, nici tutorul, nici fondul de comerț.

Minorii nu pot fi declarați faliti, de oarece fără formalitățile art. 10 ei nu pot fi comercianți, tutorul nu poate de asemenea să fie declarat falit, fiindcă el face acte de comerț în interesul altuia.

Contra teoriei care susține declararea în faliment a fondului de comerț, obiectăm că legea nu declară comercianți decât persoanele și societățile comerciale. Legea nerecunoscând dar calitatea de persoană juridică stabilimentelor comerciale, ele nu pot fi comercianți, deci nu pot fi declarate în faliment.

Cu atât mai mult o firmă comercială nu poate fi declarată în faliment, fiindcă ea nu este decât un element din universalitatea fondului de comerț.

Ploiești, 2 Ianuarie 1909.

P. VASILESCU

Licențiat în filozofie, Doctor în Drept
din Paris, Avocat

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. III

Audiența dela 7 Octomvrie 1908

Președenția d-lui G. P. PETRESCU, președinte

Ministerul finanțelor cu T. Diaconescu, zis Enache Diaconu.

Băuturi spirtoase. — Contravenție. — Proces-verbal. — Nearătarea domiciliului agentului care a dresat procesul-verbal. — În ce cazuri atrage nulitatea neîndeplinirea acestei formalități? — (Art. 31 și 33 din Legea băut. spirtoase, modificată la 1900).

Prin Legea pentru așezarea și administrarea impozitului asupra băuturilor spirtoase, astfel cum a rămas în vigoare în urma modificării din 7—8 Octomvrie 1900, suprimându-se dispozițiunile art. 33 din lege, legiuitorul a voit a lăsa la aprecierea instanțelor judecătorești gravitatea neîndeplinirii formalităților prevăzute de art. 31, spre a se putea pronunța nulitatea proceselor-verbale numai în cazurile când ar cuprinde omisiuni esențiale.

Prin urmare, când se constată că formalitatea arătării domiciliului agentului care a constatat contravenția nu este substanțială, întru cât nu s'a contestat la instanța de

fond existența și competența aceluia agent, nu se poate anula procesul-verbal pentru neîndeplinirea acestei formalități.

Deciziunea 256/908.—Casată, sentința Tribunalului Buzău No. 412/907, în urma recursului făcut de Ministerul finanțelor, dată în proces cu T. Diaconescu, zis Enache Diaconu.

Curtea,

Ascultând pe d-l avocat C. Marinescu, în desvoltarea motivului de casare;

Deliberând,

Asupra motivului de casare invocat :

«Greșită interpretare a art. 13 din Legea fondului comunal și 31 din Legea băuturilor spirtoase, violarea Legii din 7—8 Octomvrie 1900 și exces de putere.

«Tribunalul de Buzău a anulat procesul-verbal de contravenție la Legea fondului comunal, dresat în contra lui I. Diaconescu, zis Enache Diaconu, pe motiv că în acel proces-verbal controlorul fiscal, care la dresat, nu și-a arătat domiciliul.

«Tribunalul când a hotărât astfel a pierdut din vedere că Legea băuturilor spirtoase, la care se referă Legea fondului comunal, nu prevede nulitatea proceselor-verbale pentru lipsa domiciliului agentului care îl dresază, aceasta cu atât mai mult cu cât prin Legea dela 7—8 Octomvrie 1900 s'a abrogat art. 33 din Legea băuturilor spirtoase, care conține sancțiunea art. 31 din aceeași lege, ceea ce stabilește îndestul de lămurit că nu toate indicațiunile prevăzute în acest din urmă articol pot să atragă desființarea actului de contravenție.

«Hotărîrea instanței de fond neținând socoteală de dispozițiunile de mai sus, a interpretat greșit art. 13 din Legea fondului comunal și 31 din Legea băuturilor spirtoase, a violat Legea din 7—8 Octomvrie 1900, și a fost dată cu exces de putere».

Având în vedere că din sentința Tribunalului Buzău No. 412/907, supusă recursului, rezultă că prin procesul-verbal de contravenție, dresat de Grigore I. Coloescu, controlor fiscal pe lângă Ad-ția financiară Buzău, aprobat de Ministerul finanțelor, Ion D. Diaconescu, zis și Enache Diaconu, intimat în cauză, a fost condamnat la 50 lei amendă și confiscarea unui vas de 72 litri țuică, pentru că a scos din depozitul său și pus să se transporte spre Buzău o cantitate de 7 decalitre țuică de prune, fără a plăti taxa fondului comunal;

Că intimatul făcând apel contra procesului-verbal, Tribunalul Buzău, prin sentința supusă azi recursului, anulează procesul-verbal, pe motiv că controlorul fiscal care a constatat contravențiunea, nu și-a arătat domiciliul după cum prevede art. 31 din Legea pentru așezarea și administrarea impozitului asupra băuturilor spirtoase, aplicabil în speță, și art. 103 din regulamentul acestei legi; și

Considerând că prin Legea pentru așezarea și administrarea impozitului asupra băuturilor spirtoase, astfel cum a rămas în vigoare în urma modificării din 7—8 Octomvrie, suprimându-se dispozițiunile art. 33 din lege, legiuitorul a voit a lăsa la aprecierea instanțelor judecătorești gravitatea neîndeplinirii formalităților prevăzute de art. 31 citat mai sus, spre a se putea pronunța nulitatea proceselor verbale numai în cazurile când ar cuprinde omisiuni esențiale;

Că, în speță, nearătarea domiciliului agentului care a constatat contravențiunea, neputând fi considerată ca o formalitate substanțială pentru validitatea procesului-verbal de contravenție, întrucât existența și competența aceluia agent n'a fost contestată, urmează că rău tribunalul a anulat procesul-verbal numai pentru această omisiune și, astfel fiind, motivul de casare este întemeiat;

Pentru aceste motive, Curtea, casează, etc.

²³⁾ Eftimie Antonescu, op. cit. p. 177 și 14 și 15.

Audiența dela 8 Octombrie 1908

Președenția d-lui G. P. PETRESCU, președinte

Corneliu Gârleșteanu și Louis Wietzel cu Consiliul superior de agricultură

Contencios administrativ. — Recurs făcut contra încheierii Consiliului superior al agriculturii. — Neadmisibilitate. (Art. 4, litera h din Legea Curții de casație din 1905 și art. 65, 66, 70 și 101 din Legea învoielilor agricole din 1907).

Nu este competentă secția a treia a Curții de casație de a judeca ca Contencios administrativ, pe temeiul art. 4, litera h din Legea Curții de casație din 1905, recursul îndreptat în contra încheierilor Consiliului superior al agriculturii, prin care se aprobă încheierile comisiilor regionale relativ la dijmă, prețurile muncilor, prețul arendărilor pe bani, etc., către țăranii muncitori de pământ.

Decizia 361/908 — Declinat competența de a judeca recursul făcut de Corneliu Gârleșteanu ș. a. contra încheierii Consiliului superior de agricultură.

Ascultând pe d-nii avocați C. Arion și G. Flechtenmacher asupra chestiunii de a se ști dacă această înaltă Curte este competentă a judeca recursul de față, chestiunea asupra căreia s'a ivit divergență de opinii.

Curtea deliberând,

Asupra recursului făcut la 13 Septembrie 1908 de Louis Wietzel și Corneliu Gârleșteanu în contra încheierii Consiliului superior al agriculturii, publicată în «Monitorul Oficial» No. 35 din 16 Maiu 1908, prin care Consiliul a fixat dijma porumbului, la moșia Prundu Gostinari, ținută în arendă de recurenți, din cinci două pentru arendași ;

Având în vedere motivul de recurs, în cuprinderea următoare :

«Comisiunea regională a județului Ilfov a fixat la porumb una și una, iar Consiliul superior al agriculturii, fără a motiva și fără a examina condițiunile de fapt, prin exces de putere a modificat cu totul condițiunile dijmei fixându-le din cinci două.

«Violară art. 70 din Legea tocmelilor agricole, de oarece deși am făcut apel la Consiliul superior al agriculturii, această instanță superioară nu ne-a citat spre a judeca apelul nostru, dar recunoscând temeinicia apelului nostru, ne-a admis cererea numai pentru anii următori, refuzând de a se pronunța asupra acestei cereri pe anul curent».

Considerând că Legea organizării Curții de casație în mod limitativ, a enumerat cazurile în cari conflictele dintre particulari și administrațiunile publice pot fi aduse în judecata Curții de casație s III-a ;

Având în vedere că recurenții își sprijină recursul pe dispozițiunile art. 4, lit. h din Legea Curții de casație ;

Considerând că prin concluziunile orale, sus numiții susțin că prin violarea legii învoielilor agricole, Consiliul superior al agriculturii n'a voit să le judece apelul ce au făcut în contra încheierii Comisiunii regionale din județul Ilfov, publicată prin «Monitorul Oficial», și prin care încheiere s'a fixat dijma sus arătată ;

Considerând că legea tocmelilor agricole, pentru a ocroti munca lucrătorilor agricoli, a înființat o comisiune regională în fiecare județ, care, după norme hotărâte de lege, are a fixa dijma, prețurile muncilor, prețul arendărilor pe bani etc. către țăranii muncitori de pământ, sub cari să nu se poată încheia contractele agricole, acordând părților dreptul de apel în termenele

și după formele specificate de aceeaș lege la Consiliul superior al agriculturii ;

Considerând că, independent de recursul acesta al părților interesate, prevăzut de art. 70 și reglementat de art. 101 din Legea învoielilor agricole, consiliul superior, în temeiul art. 65, aliniatul penultim și al art. 70 din aceeaș lege, mai are dreptul ca din inițiativa sa, chiar atunci când nu s'a uzat de calea recursului de cei interesați, să controleze aplicarea legii învoielilor agricole și să aprobe prețurile fixate de comisiunea regională, sau să le modifice prin deciziuni motivate ; că numai prețurile găsite de Consiliul superior ca normale au a se aplica potrivit art. 66 din Legea învoielilor agricole prin «Monitorul Oficial» și numai ele au a se lua de bază la încheierea contractelor agricole ;

Considerând că din cele expuse mai sus, fără a intra în cercetarea regularității apelului făcut de sus numiții, și prin urmare fără a examina admisibilitatea recursului din acest punct de privire, urmează a vedea, în prealabil, dacă este deschisă calea recursului în casație s III-a în contra unor astfel de încheieri, chiar când apelul ar fi fost regulat introdus și în termen ;

Considerând că art. 4, lit. h din Legea organică a Curții de casație atribue acestei secțiuni judecarea procesului ce s'ar ivi în contra unui regulament sau a unei ordonanțe făcute de un funcționar sau de o autoritate publică cu călcarea unei legi, care vatămă un drept al unui particular ;

Considerând că, în cazul de față, pentru ca înalta Curte de casație și justiție să fie competentă a judeca recursul acesta ar trebui ca Legea învoielilor agricole sau o altă lege să fi fixat prețul muncilor etc., iar comisia regională, ca aprobarea Consiliului superior să fi făcut un regulament sau să fi dat o ordonanță, ca autoritate publică, prin care să se fixeze alte prețuri decât cele prevăzute de lege ;

Considerând că legea învoielilor agricole, departe de a fixa dijma, prețurile muncilor etc. cece ar fi fost vătămător și chiar imposibil de aplicat, întrucât asemenea prețuri supuse legii economice a cererii și a ofertei, variază în timp și după loc, din contra, creiază instituțiuni cărora le încredințează această importantă misiune de a determina aceste prețuri, sperând că, în chipul acesta va putea împiedica specula muncii lucrătorilor ;

Considerând, de altă parte, că încheierile comisiunilor regionale, cari pot fi aprobate sau modificate de consiliul superior, n'au caracterul de regulament sau ordonanță, asemănătoare cu un regulament sau ordonanță propriu zisă pentru că ele, prin ele înșile independent de contractul agricol, nu pot folosi nici vătămă nimănui ;

Că, în sistemul legii învoielilor agricole, la contractele agricole, una din părțile contractante — țăranii — nu pot consimți la fixarea prețurilor muncii, după cum ar conveni cu proprietarul sau arendașul solului cultivabil, ci, din cauza influenței precumpănitoare a proprietarului sau a arendașului, cari adesea dicta condițiuni oneroase, legiuitorul a dispus că la un asemenea contract să se fixeze prețurile minimale de autorități create de el ;

Că determinarea prețurilor lucrărilor, a dijmei etc., la contractele agricole, de un al treilea, sau după normele deja statornicite de comisiunile instituite de lege, este o condițiune a contractului, iar nu un regulament sau o ordonanță a unei autorități publice ;

Că, așa dar, în cauză neexistând un regulament sau o ordonanță care să violeze dispozițiunile vreunei legi, Curtea de casație, această secțiune, nu are competența a cerceta un astfel de recurs, neintrând în nici unul din cazurile enumerate de art. 4, relative la competența secțiunii a III-a.

Pentru aceste motive, declară că această Curte nu este competentă a judeca, etc.